

Qırmızı don

(Şima Cəddi)

Ən önəmlisi paltardır. Gözünü gəzdirdiyində ilk gözə dəyən odur. İndi xiyabanın o tayından bu tayına gələn qara geyimli, mavi qalstuklu kişi ən böyük dükanlardan birinin yiyəsi olmalıdır. Əynindəki paltar bunu deyir. Ağızını açsa, çox şeylər danışar o paltar. Bizim içimizdə demədiyimiz nələr var. Ya mənim kimi səssizliyi, ya da Dəmir əfəndi kimi düşünmədən danışmağı seçirik. Paltarlar da səssizliyi seçiblər. İndi bir ayağını çəkə-çəkə yeriyən qadının əynindəki paltarlar danışsa, qan qusub “ay qanmaz qadın, kim qəhvəyi köynəyi boz rəngində ətəklə geyər?!”, - deyərlər. Başmaqlar da çığırılıb qaçardı o ətəyin altından. Bəhsə girərəm ki, bu qadının həyatında kimsə yoxdur. Az zaman oldu buraya gəldiyim, ancaq bilirəm, bu xiyabandan keçən yalnız qadınların rəngi qəhvəyi, qara ya da bozdur. Ancaq birisiylə əl-ələ gəzərkən qırmızı, çəhrayı və rəngli paltarlar geyərlər. Amma hər zaman da belə deyil. Dünən bir qızla oğlan burdan keçərkən oğlan mənə baxıb donub qalmışdı. Qız hirsli-hirsli oğlana baxdı və mənə ağız əydi. O bilsəydi necə geyinməyi, oğlanın əlindən çəkə-çəkə uzaqlaşmaq zorunda qalmazdı. Hələ o qırmızı don olsaydı, oğlanı burdan aparmaq olmazdı. Ah o qırmızı don... paltar dəyişimlərini sevərəm, amma o qırmızı donu heç çıxartmaq istəməmişdim. Bir neçə gün bundan qabaq idi. O qədər Leyla xanımın qabağında çabaladım və əlimi o qədər oyan-buyana çəkdi ki, axırda “bu don əynindən çıxmıyacaq, qayçılmalıyıq”, - dedi. Dəmir əfəndi mənə baxaraq “ay köpəyin qızı, hansı paltarı çıxartmamalı olduğunu bilirsən ha”, - deyib ucadan güldü. Leyla xanım da gülümsəyərək, paltarı qayçılaya-qayçılaya “hə, bu paltarla nələr eləyib bu qız burda”, - dedi. Düz deyirdi, o qırmızı donda mən gözəlliyin nə olduğunu anladım. Gəlib dayanmışdı düz yanımda. Soruşdu, “bu qırmızı don neçəyədir?”. Leyla xanımın üzünü görə bilmədim, səsinə eşidirdim “bir milyon”, - dedi.

- Sevgiliniz üçün istəyirsiniz?

- Yox, canım, çox gözəldir, sadəcə, soruşmaq istədim - deyib ağızını qulağıma yaxınlaşdırdı kişi.

“Bu gözəllikdə sevgili tapsam, inanın, gəlib bu donu alacam”, - deyib güldü.

Leyla xanımın səsi titrəyərək “izninizlə”, - dedi. Mənim bədənim qızıışdı, tükan başıma dolandı və yıxıldım.

- Eyvah, bağışlayın, bilməzdim belə olar, - kişi başımın üstündə tələsik bunu təkrarlayırdı. Mən dinmədim, Leyla xanım “bir şey olmayıb”, - dedi və mənə çəp-çəp baxdı. Kişi “eyvah, qolu!”, - dedi. Mən yenə dinmədim, Leyla xanım “düzələr, siz buyurun”, - dedi.

O gecə qoluma pis qoxulu bir şeylər yaxıb, “şorgöz köpəyin oğlu” deyə birisini yamanladı. Ondan sonra mənim qolum tərpənmədi. Bir dəfə Leyla xanım birisiylə danışırdı, “xanım bu qolunuzu biraz tərpədin paltarın qırışı düzəlsin”, - dedi. Qadın “qolum ürəyimdəki problemdən sonra tərpənmir”, - dedi. Mənimki də ürək böhranıdır bəlkə, nə bilim. O gündən sonra da çoxları mənim canıma toxundular. Bir dəfə birisi dirsəklə böyrümə elə vurdu ki, səsi göyə getdi, ancaq mən dinmədim, yıxılmadım da. Leyla xanım gülümsəyərək mənə baxdı və başını tərpətdi.

O qırmızı donda hər kəs məni sevər, mənə baxardı, bir kişidən başqa. O qırmızı dondan sonra artıq gəlmədi. İlk dəfə gəlib saatlarca dükanın qabağında, düz mənim önümdə durmuşdu və gözünü məndən ayırmırdı. Dükanda o qədər izdiham vardı ki, məndən başqa kimsə onu görməmişdi. Gecə dükən bağlananda o, hələ ordaydı və sabah dükən açıldığında dükanın qabağında olan oturacaqda oturmuşdu, məni görcək yarısı olmayan dişlərini göstərdi. Nə qədər çalışdımsa, ayrı yerə baxa bilmədim, o qədər baxdı ki, sonunda Leyla xanım hirsli çölə çıxıb “nə istəyirsən?” deyə çığırdı. Kişi gülümsəyən ağzını bağladı, burnunun deşiklərini yekəltdi və axsaya-axsaya uzaqlaşdı. “Hər şey paltardır”, - demişdim. O kişinin çirkli və cırıq paltarı olmasaydı, başmağının qabağı açılmasaydı, Leyla xanımın onunla işi olmazdı, mənim də ürəyim bulanmazdı - bu ürək bulanmasımıda Leyla xanım salıb ağzıma.

O günün sabahısı gəlmədi, amma ertəsi gün yenə həmin yerdə oturmuşdu və ondan sonrakı günlər də... Leyla xanım dükandan çıxdığında qaçıb yox olardı. Dəmir əfəndi “Leyla, bu sənə vurulub, vallah” deyib gülərdi, Leyla xanım da “hə, elə mənim şansımın dibi odur, bəyim” deyərdi. Yaşıl bir donum varıydı, onu geyəndə gəlib dükanın qabağında qaş-qabağını sallayıb oturmuşdu. Dükanda adam çoxaldığında, birdən durdu və dükana sarı gəldi, bir az sonra yanımda durmuşdu. Yaxası açıq olan donumun içinə əlini saldı və sinəmdən yapışdı, yarımçıq dişlərini göstərdi. Nə qədər elədimsə, o izdiham içində nə qaça, nə də çığıra bildim. Leyla xanım hayandaydı bəs? Sonra əlini çəkdi, əynindəki kotu çıxarıb astaca üstümə atdı. Üstümdəki pencəyin yaxasını bağladı. Sağına dönüb qaça-qaça uzaqlaşdı. Nəfəs almağa çalışdım, amma nəfəsim gəlib-getmirdi. Leyla xanımın səsini eşitdim, sonra gördüm, xiyabanda

kişini qovur. Kişi axsayaraq “məməsini kimsə görməsin, öldürərəm ha” bağırırdı. Bunu eşitcək Leyla xanımın üzü qıp- qırmızı qızardı və yaxasını üstə çəkərək dükana sarı gəldi, pencəyi mənim üstümdən götürüb çölə atdı. O kişi neçə gün gəlmədi, gələndə də qaş- qabaqla mənə baxırdı. Paltarlarım yenə dəyişildikdən sonra hər gün gəlməyə başladı, dişləri daha azalmışdı və saqqalı uzanmışdı. Mən gəlib- gedənlərə baxmağa çalışsam da, onun gözlərindəydi gözlərim. İlk günlər qorxurdum yenə içəri girib məni əlləməsindən. Sonralar bir dəfə əlində qırmızı bir güllə gəlmişdi, dükandan içəri girdi, ancaq mən nədənsə heç qorxmadım, sadəcə barmaqlarımın ucu qızıışdı. Gəldi, astaca gülü saçlarıma taxıb və sürətlə həmişəki yerinə, yəni dükanın qabağındakı oturacağa döndü. Dəmir əfəndi mənə yaxınlaşdı “Leyla gəl... gəl, aşıqın sənə gül gətirib”, - dedi. Leyla xanım qabağıma gəldi, gülün üstündən gözünü süzdürüb, ağzını əydi və uzaqlaşdı. “O gül mənimdir” demək istədim, amma Dəmir əfəndidən qorxdum. O gül günlərcə məndə qaldı, qurudu və saçımdan düşdü, amma qırmızı donda hər şey dəyişildi. Onu ilk geydiyim gün, hər zamankı saatda gəldi, məni görcək olduğu yerdə dayandı və sadəcə baxdı. Gedib- gələnlərə baxdı, mənə baxanlara, məni barmaq ilə göstərənlərə saatlarca baxdı. Artıq yarımçıq dişlərini göstərmirdi, Leyla xanımdan da çəkinmirdi. Düz qabağımda dayanmışdı, baxırdı, hərdən qaşlarını bir- birinə çəkib, gözlərini qısırdı. İki yaraşlıq oğlan gəlib bizim aramızda durdu, məni göstərirdilər. Biri mənə göz qırpdı, dodaqlarını büzdü, iki barmağını dodaqlarına qoyub qabağa tulladı. Mən eləcə gözlərinə baxdım və gülümsəməyə çalışdım. Sonra bir qız dükandan çıxıb onların yanına getdi və birlikdə uzaqlaşdılar. Mən o öpüşü düşünürkən o göründü yenə, başını aşağı saldı və tələsik getdi, bir daha da gəlmədi. İlk günlərdə darıxdım, məndən ayrılmayan o iki gözə darıxırdım, amma bir neçə gündən sonra rahatlama hissi gəldi və o gün, o ürək böhranı keçirtdiyim gündən sonra artıq o gözləri axtarmadım. Ancaq Leyla xanım gündə dükanın qabağında dururdu və onun oturduğu oturacağa baxırdı, sonra dərin bir nəfəs çəkib dükana girirdi.

O qırmızı don hər şeyi dəyişdi, buna görə “ən önəmlisi paltardır” dedim. İndi düz qarşımda oturan bu kişinin paltarları adamı baxmağa zorlayır. Yeni tərəş olub, günün altındakı üzünün işiltisindən bunu anlamaq olur. Nədə tanış baxışları var. Diqqətli baxdığım da dişlərinin yarısı yox sanki, amma heç gözə dəymir. Durur, mənə yaxınlaşır və içəri girir. Artıq onu görə bilmirəm. Birdən birisi dodaqlarını söykəyir qulağıma və “mənim olacaqsan”, - deyir, sonra üzünü gözlərimin qabağına gətirir və yarısı olmayan dişlərlə gülür. Üzünə baxıram, sözünü anlamasam da göz qırpmaya çalışıram. Əlini saçlarıma çəkib,

uzaqlaşır və Leyla xanımda nədənsə olanları önəmsəmir. Kişi qarşıdakı oturacaqda oturub mənə baxır. İnsanlar gəlib-gedirlər, dükən dolub boşalır, hava qaranlıqlaşır, xiyabanın və dükanın işıqları yanır və o məndən gözünü çəkmir. Baxışları qəribə tanışdır. “Mənim olacaqsan” dedi, necə yəni? Bu yeni bir dükən anlamındamı? Yavaş-yavaş arxadakı səslər və dükana girən insanlar azalırlar və bu, dükanı bağlamaq zamanı gəlib, deməkdir. Leyla xanım və Dəmir əfəndinin səsini eşidirəm. Bugünkü bazarın necə olduğundan danışirlar və “getmək vaxtıdır” deyirlər. Işıqlar sönür və Leyla xanımın səsini şüşə qapını qıfillarkən və Dəmir əfəndi ilə danışarkən eşidirəm. İlk günlər, qabaqkı yerimdə onu ötürüb qapıya qıfıl vurub sonrada düzəlib mənə göz qırpmasını izləyə bilirdim. Amma sonra yerim dəyişildi və sadəcə qapıdakı səsləri eşidirəm və indi gördüyüm tək şey oturacaqda oturan kişidir. İndi qarşımdan dəmir bir qapı aşağı enir və onun ilk gözləri, sonra burnu və sonra da yarımçıqlıq dişləri, geydiyi paltarlar yox olur. Saatlar keçib və mənim canım hələ istidir, bu gün olanları düşünürəm. Çöldən əcaib səslər gəlir. Hava hələ də qaranlıqdır. Yarımçıq dişlərini görürəm və yeni qırılmış üzünü, sonra da tanış baxışlarını. Qaranlıqda bəlli olmayan bir şey var əlində. Əlini qaldırır, dala gedir və əlini qabağa tullayır, xiyabanı səs götürür və aylarca hər durumda önümdə duran şüşə aşağı tökülür. Əllərini divara söykəyir və bu günə qədər kimsənin girmədiyi yerə ayaq basır, qurumuş bir gülün üstünə ayaq qoyur və xışıltı səmindən qorxur. Sonra qabağa gəlir və önümdə dayanır. Əlini üzümə çəkir, barmaqlarını aşağı endirir və boynumdan qollarıma gedir. Sonra saçlarıma əlini çəkir. Buraya gəldiyimdən kimsə bu qədər yaxından və bu qədər incə mənə toxunmamışdı. Qollarını açır və məni qollarının arasına alıb çəkməyə başlayır. Xatırlayıram, ürək böhranı keçirtdiyim gündə Leyla xanım mənim qoluma yaxdığı şeydən ayaqlarımın altınada yaxıb, mən yerimdə dayandığımda, “İndi yıxıl görüm necə yıxılırsan”, - demişdi. Hələ də çabalayır, məni oyan-buyana çəkir. Bir ayağım yerdən qalxır, sonra məni daha bərk qucağına sıxıb çəkir. Artıq onun qollarındayam. Ordan xiyabana gedirik. Dayandığım yerə baxıram, ayağımın birinin yarısı orda qalıb və mən ayağımdan uzaqlaşırım. Hara gedirik görəsən? Mənim ayağım niyə orda qaldı? Işıqlandığında Leyla mənim yarımçıq ayağımı görsə, nə deyəcək? Nədən kimsə burda yox? Hara gedirik, heç bilmirəm, buralar niyə belədir, onu da bilmirəm. Bildiyim tək şey onun isti qollarının mənə ləzzət verməsidir. Birdən əlini pencəyinə salır və qırmızı bir paltar çıxarır, üstümə atır və məni ona bürüyür, artıq hər yer qırmızıdır...